

SAOPŠTENJE ZA OPŠTU JAVNOST

Beograd, 20. 9. 2018.

PESTICIDI / SREDSTVA ZA ZAŠTITU BILJA

Uvod

Republika Srbija je u martu 2012. godine dobila status kandidata za članstvo u EU. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između EU i Srbije stupio je na snagu u septembru 2013. U skladu sa odlukom Saveta Evrope od juna 2013. godine da sa Srbijom otvori pregovore o pristupanju, Savet je u decembru 2013. godine usvojio pregovarački okvir i složio se da sa Srbijom održi prvu međuvladinu konferenciju u januaru 2014.

Kako bi se pomoglo Srbiji da stekne znanje o obimnim *pravnim tekovinama* EU i radnim praksama zemalja članica EU, EU dodeljuje pretpristupnu tehničku pomoć u vidu brojnih tvining projekata.

U oblasti sredstava za zaštitu bilja u prošlosti je sprovedeno nekoliko projekata. Najskoriji, tvining projekat SR13 IB AG 02 „Dalje jačanje kapaciteta u oblasti sredstava za zaštitu bilja i rezidua pesticida u Republici Srbiji“ završava se 24. oktobra 2018. godine. Projekat izvode Sektor za regulaciju hemikalija (CRD), Izvršna agencija za zdravlje i bezbednost (UK) zajedno sa Centralnim Institutom za nadzor i testiranje u poljoprivredi republike Češke i u saradnji sa ekspertima Slovenje i Hrvatske. Korisnik projekta je Uprava za zaštitu bilja (UZB), Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede (MPŠV). Ovaj projekat obuhvatio je informacije o zakonodavstvu EU, postupke procene, donošenje odluka, odobravanje aktivnih supstanci, registraciju sredstava za zaštitu bilja (na osnovu odobrenih aktivnih supstanci), službenu kontrolu i izveštavanje u oblasti sredstava za zaštitu bilja i njihovih ostataka. Brojni stručnjaci iz Srbije bili su uključeni u aktivnosti ovog projekta – stručnjaci nadležnog organa tj. Uprave za zaštitu bilja, stručnjaci sa instituta i fakulteta i predstavnici proizvođača sredstava za zaštitu bilja.

Ovaj tekst izrađen je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost CRD, UKŽUŽ i MPŠV i ni na koji način ne odražava stavove EU.

Srbija je uspostavila trgovinu sa zemljama EU i drugim zemljama u regionu trgujući mnoštvom različitih proizvoda, uključujući hranu, hranu za životinje i sredstva za zaštitu bilja. Postupak registracije SZB u Srbiji ima veliki uticaj na susedne zemlje koje nisu članice EU. Primenom zajedničkih pravila u lancu prehrambene proizvodnje objedinili bi se standardi u zemlji i osigurala proizvodnja hrane bezbedne po potrošače i po životnu sredinu. Pristupanjem EU, Srbija bi postala deo zajedničkog tržišta EU i nacionalne kompanije mogle bi lakše da registruju svoja SZB u drugim zemljama članicama EU ako pre dana pristupanja EU prilagode svoja proizvode zahtevima EU.

Šta su pesticidi?

Pesticidi, takozvana sredstva za zaštitu bilja, jesu preparati namenjeni za primenu u poljoprivredi.

Pesticid je bilo koja supstanca ili smeša supstanci, ili mikroorganizmi zajedno sa virusima, koji su namenjeni za sprečavanje širenja, uništavanje ili kontrolu štetnih organizama, uključujući vektore zaraznih bolesti ljudi ili životinja, neželjenih vrsta biljaka ili životinja koje izazivaju štetu ili na bilo koji način ometaju proizvodnju, preradu, skladištenje, transport ili stavljanje na tržište hrane, poljoprivrednih proizvoda, drveta i proizvoda od drveta ili hrane za životinje, ili supstanci koje se mogu primeniti na životinjama zarad kontrole insekata, paukolikih zglavkara ili drugih štetnih organizama u ili na telima životinja. Termin uključuje supstance namenjene da se koriste kao regulatori rasta, defolijanti, desikanti, ili sredstva za proređivanje plodova ili za sprečavanje preranog opadanja plodova voća, ili supstance koje se nanose na kulture pre ili posle berbe ili žetve kako bi se proizvodi zaštitili od propadanja tokom skladištenja i transporta. Termin uključuje i sinergiste i protektante, kad su integrisani u svrhu dobrog delovanja preparata. (definicija FAO - Organizacija Ujedinjenih nacija za hranu i poljoprivredu (International Conduct on the distribution and use of pesticides - Međunarodni kodeks ponašanja u distribuciji i upotrebi pesticida)).

U zakonodavstvu EU pesticidi se dele na:

- sredstva za zaštitu bilja i
- biocide

Sredstva za zaštitu bilja jesu sredstva koja se koriste u poljoprivredi za zaštitu bilja i biljnih proizvoda od štetnih organizama (uključujući korove). Nadležni organ za registraciju sredstava za zaštitu bilja u Republici Srbiji je Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srbije, Uprava za zaštitu bilja.

Biocidi jesu pesticidi koji se koriste u oblastima van poljoprivrede: u javnom zdravlju, industriji, za kućnu upotrebu, neželjenih insekata i slično. U Republici Srbiji, nadležni organ za biocide i hemikalije generalno je Ministarstvo zaštite životne sredine.

Ovaj tekst dalje objašnjava ulogu pesticida koji se koriste u poljoprivredi, pod nazivom sredstva za zaštitu bilja (u daljem tekstu: SZB).

Kako se SZB stavljaju na tržište?

Da bi mogle da prodaju SZB, kompanije moraju da podnesu zahtev i određenu dokumentaciju kako bi od nadležnog organa dobili rešenje o registraciji. Postupak registracije počinje procenom podnete

dokumentacije, koja mora da pokaže da je dato SZB efikasno u pogledu predviđene kontrole štetnih organizama i da je njegova primena bezbedna po bilje, zdravlje ljudi i životnu sredinu.

Svaka zemlja ima sopstveni postupak za registraciju SZB. Međutim, u EU postoje zajednička pravila kojih svaka zemlja članica EU mora da se pridržava prilikom registracije SZB za primenu na svojoj teritoriji.

Postupci u vezi sa SZB na nivou EU

Registracija SZB u EU je postupak koji se sastoji iz dva koraka. Prvi korak jeste procena aktivnih supstanci sadržanih u SZB na nivou EU zarad odobravanja, a drugi korak je procena SZB koja sadrže odobrene aktivne supstance u svakoj zemlji članici EU zarad registracije. Uredba (EZ) 1107/2009 o stavljanju na tržište sredstava za zaštitu bilja je propis EU kojim se određuju ovi postupci i kriterijumi za procenu i registraciju SZB.

Drugi propis EU, Uredba (EZ) 396/2005 o maksimalno dozvoljenim količinama ostataka pesticida u hrani i hrani za životinje biljnog i životinjskog porekla, određuje maksimalno dozvoljene količine ostataka pesticida koji se mogu zadržati u kulturama nakon njihove primene. Za svaku kombinaciju SZB / proizvoda mora da postoji procenjena i određena MDK (maksimalno dozvoljena količina ostataka) u skladu sa ovom Uredbom. Primena SZB na kombinaciji SZB / proizvod u EU se ne dozvoljava, ako nije procenjena primena na toj kombinaciji i određena MDK.

Zašto je neophodna procena SZB pre njihove prodaje i primene?

Svrha sredstva za zaštitu bilja je da uništi ili suzbije štetne organizme (uključujući korove). Da bi efikasno delovali protiv štetnih organizama, mogu posedovati određena potencijalno opasna svojstva koja mogu imati određeni negativni uticaj na zdravlje ljudi i životnu sredinu. Zbog toga se svojstva aktivnih supstanci temeljno procenjuju na nivou EU i ne izdaje se odobrenje za potencijalno najopasnije supstance koje ne ispunjavaju kriterijume Uredbe (EZ) 1107/2009.

Ako su supstance odobrene, u okviru dalje procene sredstava koja sadrže te supstance razmatra se njihova primena, efikasnost, hemijska klasifikacija, toksikološka svojstva (mogući uticaj na zdravlje ljudi), ponašanje u životnoj sredini (u zemljištu, vodi i vazduhu), ekotoksikološka svojstva (mogući uticaj na žive organizme u životnoj sredini).

Ako dato SZB ispunjava kriterijume Uredbe (EZ) 1107/2009 i ako su Uredbom (EZ) 396/2005 određene MDK, može se odobriti njihova primena.

Uredba (EZ) 396/2005 propisuje i sprovođenje monitoring programa za ostatke pesticida u hrani i hrani za životinje biljnog i životinjskog porekla, koja se nalazi na tržištu. Ako se u službenoj kontroli pronade proizvod koji sadrži količinu ostataka pesticida veću od maksimalno dozvoljene, taj proizvod se može vratiti pošiljaocu ili uništiti. Pravilno primenjivanje SZB (doza, vreme i broj primena), koje je adekvatno procenjeno u postupku registracije SZB, neće ostaviti nedozvoljene količine ostataka pesticida u proizvodu. Evropska agencija za bezbednost hrane (EFSA) koordinira EU monitoring programe za

kontrolu ostataka pesticida i sve zemlje članice joj dostavljaju godišnje izveštaje iz nacionalnih monitoring programa.

Etiketa

Etiketa je ključna za korisnika SZB. Etiketa sadrži opis datog SZB, klasifikaciju, odobrenu primenu i moguće mere smanjenja rizika (na primer vodozaštitne zone, upotreba lične zaštitne opreme ili mere za zaštitu pčela radilica).

Zbog toga je veoma važno da korisnik pažljivo pročita etiketu pre upotrebe sredstva i da razmotri i dosledno primeni uputstva za upotrebu. Poštovanjem uputstva za upotrebu, korisnik SZB će sredstvo primeniti na način koji je bezbedan po sopstveno i po zdravlje drugih, kao i po životnu sredinu.

Postupak registracije SZB u Republici Srbiji

Republika Srbija, kao i sve druge zemlje, ima sopstveni postupak za registraciju SZB. Postupke određuje nacionalni Zakon o SZB i pravilnici izdati na osnovu njega.

Međutim, Srbija je kandidat za pristupanje EU, a to znači da nacionalno zakonodavstvo mora da bude usklađeno sa zakonodavstvom EU pre pristupanja. EU predstavlja zajedničko tržište bez unutrašnjih granica i kada neka zemlja pristupi EU, uslovi stavljanja na tržište i prehrambeni standardi treba da budu isti kao u ostalim zemljama EU. Srbija je na dobrom putu ka usklađivanju zakonodavstva i procedura u svim oblastima SZB.

Procena na nivou EU zahteva detaljnije studije i dokumentaciju kako bi se pokazalo da su sredstva za zaštitu bilja bezbedna za upotrebu. Vršiti se detaljna procena rizika fizičko-hemijskih svojstava, toksikoloških i ekotoksikoloških studija, ponašanja supstanci u životnoj sredini, ostataka koji se zadržavaju u hrani i hrani za životinje, prema međunarodnim i EU standardima, smernicama i modelima kalkulacija. Naučna procena različitih delova dokumentacije podnete za potrebe registracije SZB zahteva široko znanje ocenjivača.

Zaključak

U okviru tvining projekta "DALJE JAČANJE KAPACITETA U OBLASTI SREDSTAVA ZA ZAŠTITU BILJA I REZIDUA PESTICIDA U REPUBLICI SRBIJI" ostvareni su svi ciljevi projekta kroz savetodavnu pomoć i sprovođenje obuka o najboljim praksama koje se odnose na regulaciju sredstava za zaštitu bilja. Projekat je koristio iskustva zemalja članica koje su pružile pomoć institucijama Republike Srbije u usaglašavanju nacionalnog zakonodavstva sa pravnim tekovinama Evropske unije. Pripremljen je nacrt izmene nacionalnog zakona o sredstvima za zaštitu bilja i u postupku je usvajanja.

Stručnjaci iz MPŠV, Uprave za zaštitu bilja i angažovanih eksternih institucija prošli su obuku iz oblasti procene i registracije sredstava za zaštitu bilja u trajanju od preko 400 dana koja je sprovedena u Republicu Srbiji, a srpski stručnjaci prisustvovali su i dvema studijskim posetama organizovanim u dve zemlje članice. Održana je obuka o tehničkoj proceni i proceni rizika u oblasti hemije, ekotoksikologije,

toksikologije, riziku za postrošače i rezidua, sudbine i ponašanja u životnoj sredini i efikasnosti za stručnjake iz 13 izabranih eksternih institucija. Srpski stručnjaci prošli su obuku iz oblasti procene rizika i procedure registracije i kontrole u EU što će osigurati da Republika Srbija dobije snažan proceduralni okvir koji će joj omogućiti da odgovori na zahteve za pristupanje EU. Procenjena je tehnička ekvivalentnost aktivnih supstanci u sredstvima za zaštitu bilja na srpskom tržištu i primjena (Dobra Poljoprivredna Praksa) upoređena sa registrovanom primjenom u zemljama članicama EU. Zainteresovane strane i javnost dobili su informacije o sredstvima za zaštitu bilja na 14. Savetovanju o zaštiti bilja Zlatibor 2017 i putem nacionalne internet strane.

Dodatne informacije mogu se naći na sledećim linkovima:

RS: <https://www.uzb.minpolj.gov.rs/>

UK: <http://www.hse.gov.uk/pesticides/>

SI: http://www.uvhvvr.gov.si/si/delovna_podrocja/fitofarmaceutvska_sredstva/

http://www.uvhvvr.gov.si/en/areas_of_competence/plant_protection_products/

CZ: <http://eagri.cz/public/web/en/ukzuz/portal/>

EU: <http://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/eu-pesticides-database/public/?event=homepage&language=EN>

EFSA: <https://www.efsa.europa.eu/en/press/news/180725>

OECD: <http://www.oecd.org/chemicalsafety/pesticides-biocides/>

FAO: <http://www.fao.org/docrep/005/y4544e/y4544e00.htm>

Sadržaj ovog teksta isključiva je odgovornost CRD, UKŽUŽ i MPŠV i ni na koji način ne odražava stavove EU.